

**NIJVERHEIDSINSTELLINGEN IN DE STAD OOSTENDE
IN DE TIJD VAN WILLEM I**

door Raymond VANCRAEYNST

In "De Plate" van april 1995 heb ik gehandeld over de nijverheidsinstellingen in de randgemeenten van Oostende, namelijk Mariakerke, Stene en Bredene. Deze gegevens werden bekend als antwoord op vragen gesteld door de Gedeputeerd Staten van de provincie West-Vlaanderen (1)

Die vragen werden gesteld op 16 oktober 1818. Ook de stad Oostende kreeg die vragen toegestuurd. Waarover men zich nu kan verwonderen is dat de stad toen al na 6 dagen, op 22 oktober 1818, daarop een antwoord gaf. Dat antwoord werd ondertekend door schepen T. HAMMAN en stadssecretaris DURDU. De gestelde vragen aan de stad waren dezelfde als aan alle andere gemeenten. Volledigheidshalve herhaal ik ze hier nog even. De stad moest een overzichtelijke staat opmaken van al de fabrieken, manufacturen en andere nijverheidsinstellingen. Daarbij moest opgegeven worden : de aard van de instellingen en hun aantal, het aantal tewerk gestelde werklieden, het gemiddeld dagloon dat hun werd uitbetaald, de vroegere en huidige toestand van het bedrijf, de bestemming van de afgewerkte producten, de factoren die schadelijk waren voor de voorspoed van het bedrijf, de maatregelen die moesten getroffen worden om die nadelen weg te werken.

Eerst moeten we een antwoord geven op de vraag : hoe groot was de stad Oostende toen ? Zonder in detail hierop in te gaan, kan grofweg beweerd worden dat de westelijke grens met Mariakerke van de huidige Parijsstraat naar het huidige Leopold I plein liep. Verder vormden de uiterste westelijke en zuidelijke grenzen van de vestinggrachten de grens met Stene. De grens met Bredene liep dwars door het toenmalig havengebied - zo ongeveer ter hoogte van de huidige leegstaande Zeevaartschool - en omvatte op de oosteroever het kroonwerk (later werkhuisen van het Zeewezen), om vandaar opnieuw de zee te bereiken langs een rechte lijn, parallel met de havengeul, op een tweehonderd meter van het oosterstaketsel.

Welke nijverheidsinstellingen troffen we nu aan binnen dat hierboven omljnd gebied ?

Vooreerst telden we 9 brouwerijen die werk verschaften aan 19 personen, die per dag gemiddeld 1 gulden en 5 cent verdienden. Hun toestand was in de laatste tijd weinig veranderd. Ze werkten voor het plaatselijk verbruik en voor de bevoorrading van vissersboten en handelsvaartuigen. De min of meer grote activiteit van de zeehandel en van de grote visserij had noodzakelijk haar invloed op de werking van de brouwerijen.

Vervolgens telden we 3 kaarsenfabrieken; ze stelden samen 3 personen tewerk, die gemiddeld 1 gulden 2 cent per dag verdienden. De toestand was hier weinig veranderd en ze werkten alleen voor lokaal verbruik.

Verder waren er te Oostende 8 scheepswerven die 80 mensen tewerk stelden, die per dag gemiddeld 1 gulden 12 cent verdienden. Hun

activiteit ging sterk af van de activiteiten van de zeehandel. Ze werkten voor de lokale behoeften. Nochtans bleken er misbruiken te bestaan. Schepen gebouwd in den vreemde werden ofwel werkelijk ofwel geveinsd verkocht aan onderdanen van het koninkrijk en kregen gemammelijk toelating om onder Belgische (sic) vlag te varen, zodat de eigen scheepswerven minder werk hadden.

Hetzelfde kon gezegd worden over de touwslagerijen. Er waren er 4 die 16 personen werk verschafte, die gemiddeld per dag 1 gulden 4 cent verdienden.

De touwslagerijen in Oostende waren voldoende in aantal en waren uitgerust naar wens; er waren er zelfs die over heel de lengte overdekt waren zoals deze in de koninklijke haven. Als die mooie instellingen nu wat kwijnden was dat te wijten, niet alleen aan een verminderde handel, maar hoofdzakelijk omdat de touwen die in het binnenland werden vervaardigd, te Oostende toegelaten werden zonder heffingen; deze touwen werden vervaardigd daar waar de hennep gekweekt werd en waar de lonen van de werklieden merkkelijk lager waren dan te Oostende. Concurreren met die van het binnenland was dus niet mogelijk. Onze touwslagerijen lagen derhalve meestal stil zodat 150 lieden, die er zouden kunnen tewerk gesteld worden, nu samen met hun families in de grootste ellende leefden. Het enig middel om het werk in de touwslagerijen te bevorderen zou erin bestaan, als men de invoer niet kon beletten, tenminste toch tolrechten erop in te voeren zodat het prijsverschil niet meer zo groot zou zijn.

Te Oostende waren er ook nog 6 windmolens om graan te malen die 6 personen in dienst hadden tegen 96 gulden per jaar en de kost. Ze werkten alleen voor de lokale behoeften.

Vijf zouttraffinaderijen stelden 15 man te werk tegen 1 gulden gemiddeld per dag. Sinds vele jaren was er daarin geen verandering te bespeuren. Het verbruik was lokaal maar ook bestemd voor de omliggende gemeenten en provincies en voor de bevoorrading van de schepen. Nu echter werd de zouthandel bedreigd door het onlangs ingestelde verbod in de aangrenzende Pruisische provincies geraffineerd zout te gebruiken, dat eertijds door onze zoutziederijen werd geleverd. Alleen de opheffing van die maatregel zou daarin verandering kunnen brengen.

Verder hadden we te Oostende nog één tabaksfabriek(je) die aan 3 personen werk gaf tegen 1 gulden per dag. Deze fabriek was nog maar onlangs tot stand gekomen. Tenslotte was er nog één leerlooierij en -touwerij die aan 3 personen werk gaf tegen 1 gulden per dag en maar van weinig belang was.

Het schepencollege merkte verder op dat er te Oostende geen fabrieken bestonden waar wol, vlas of katoen verwerkt werden, evenmin waren er goudsmidbedrijven en horlogemakers, geen chocoladefabrieken, noch hoedenmakerijen. Er waren ook geen weverijen noch blekerijen van stoffen of garens.

Wel waren er enkele kantwerksters die werkten voor eigen gebruik of om hun kantwerk in de kleinhandel aan de man te brengen.

(1) R.A Brugge. Provincie West-Vlaanderen. Modern archief, 2e reeks, nr. 715.